

VII. HAFTA

VII. *Hafta tartışma metinleri:* Heidegger. What is Metaphysics? Heidegger. Question Concerning Technology

Heidegger, Dasein'in ontik ve ontolojik önceliğinden bahsetmektedir. Ontik, varolan herşeydir. Biz, ontolojik olarak varoluruz. Ontolojik olarak varolmak, kendini anlamaya elverişli tek varlık olmak anlamını taşır. İnsanın kendi var-oluşu, kendisine konudur. İnsan, kendi ontik yapısının ötesine taşıp, ontolojik anlama yetisi geliştiren (yetisine sahip olan) ve diğer varolanların ontolojilerini anlayabilen varlıktır. Diğer varolanlar kapalıdır, onları sorgulayabilen, kendisini anlayabilen varlık, insandır. İnsanın metafizik yazgısı budur. İnsan, değişen dünya ile değişmeyen dünya arasında tanıktır. İnsanın yazgısallığı, varlığın riskini alması / her şeye anlam vermesidir.

Nasıl olmaktadır da şeyler insanın deneyimine girmektedirler?

Bu soru temel sorudur. İnsanın ontik önceliği, kendi varlığının açık olması, durağan/tamamlanmış olmamasıdır. Ontolojik önceliği ise, kendi varlığını anlama kapasitesine sahip olmasıdır.

Heidegger'de ikinci adım yöntemdir. Yöntemde ilk olarak **fenomen** sözcüğünü açıklar. Ona göre, fenomenin fenomenolojik kavranışı ile ilgileniriz.

Fenomenin anlamları:

1. Kendini gösteren (fenomenon); kendini açığa çıkararak. Yunancadaki fenomenon sözcüğünün etimolojisini yapar. Böylelikle bu sözcüğün, "kendini ışığa taşıyarak gösteren" anlamına ulaşır. Bu, kökensel anlamıyla bir çeşit "gösterme"dir.
2. Görünüm, görüntü (seeming); fenomen kendini belli bir yolda gösterir. Kendini olmadığı biçimiyle göstermektedir. Suyun içinde kaşığın kırık görülmesi metaforik bir örnek olarak verilebilir. Yapısal olarak kırık görünen şey, aslında düzgün olan kaşıkla ilintilidir. Düzgün olan kaşık geride yoksa kırık olarak açığa çıkma olanağı da olmaz.

Bir şey kendini öyle bir biçimde gösterir ki, sadece kendini başka bir yolla bildirebilir. Hastalığın semptomları buna örnek olarak gösterilebilir. X, kendini Y ile gösterir. Heidegger'in amacı, bir şeyin görüntüye gelmesinin

formal yapısını anlatmak, onun tesadüfi olarak ortaya çıkmadığını göstermektir. Gündelik hayatımız bizim ontolojik yapımızı anons eder / bildirir.

3. Salt görüntü-görünüm; görüntü, kendini Kantçı anlamda gösterir. Açığa çıkmayandan parlar; kendini bildiren şey kökensel olarak gizli kalır. Kendi içinde şeyler görünmezler, kategoriler bunları vermezler.

Heidegger, bu geleneksel fenomen kavramlarını devre dışı bırakır. Heidegger'e göre fenomen, bir çeşit açığa çıkma, kendini kendi içinden göstermektir. Formal olarak fenomen, bir şeyin kendini, kendi içinden göstermesidir. Herhangi bir referans yoktur. Sıradan fenomen kavramında, fenomen, sezginin nesnesi olarak vardır. Aslında, bu da birinci anlamın içine düşen bir şeydir. Heidegger, açığa çıkmanın koşullarını anlatır, açığa çıkmanın somut sezgilerle dolduruluşunu değil. Fenomenolojik anlamda fenomen, kendini tematik olmayan bir biçimde gösterir. Fenomen, kendini tematik bir biçimde gösterebilecek bir biçime getirilmelidir. Bu da, olanın varlığıdır. Gündelik olandan tematik olana geçiş, varlığın yapısını anlatır. Bu, Dasein'ın varlığını anlamaktan geçer. Fenomenolojinin tematik olmayan fenomeni tematische edilir/konulaştırılır.

Heidegger, yöntemi tamamlamak için Logos'u betimler:

1. Söylem; hakkında konuştuğumuz şeyi açığa çıkarma çabasıdır. (To let something be seen). Bir şeyin açığa çıkmasına olanak sağlamaktır. Hakkında konuşulmanın kendini açığa çıkarmasına olanak sağlamaktır.
2. Dil (sprach); söylem bir şeyi sese dökmektir. Sese dökülen sözcüklere dönüştürüldüğünde, dil ortaya çıkar.
3. Sentez; bir şeyin görünmesine olanak sağlama anlamına gelmesi için Logos'un sentez işini de görmesi gerekir. Sentez, tasarımları bir araya getirmek değildir; bir şeyin başka bir şeyle görünmesine, ele alınmasına olanak tanımadır. Bir başka deyişle, iki şeyin kendilerini bir arada göstermesine olanak sağlamaktır. Sentez, başka şeylerle birlikteliği içinde bir şeyin açığa çıkmasıdır.
4. Doğru-Yanlışı'ı içinde barındırması; Heidegger, Doğru'yu "A[LETHE]IA" olarak anlar.

“DOĞA GİZLENMEYİ SEVER (Herakleitos)”

↓

Kökensel olarak açığa çıkmamış / gizli olan vardır ki, sonra açığa çıkma gerçekleşir. Polemos, farklılaşmak/ayrı düşmek anlamına gelir ve Logos bunları birleştirir.

Herakleitos’un bu yorumu Heidegger tarafından kullanılmıştır. Aletheia’yı bu bağlamda ele alır. Açığa çıkma olarak anlar. Logos’un, olan bir şeyin varlığını açığa çıkarması, saklı kalanın açığa çıkmasına olanak tanınması, onun doğru’yu içermesini sağlar. Yanlış ise, bir şeyin gizli kalmasıdır. Heidegger için Doğru’nun yeri aletheia’dadır. Bir şeyin açığa çıkması ayrı, onun önermelere dökülmesi ayrı bir şeydir.

Logos – Aletheia – Fenomen

Fenomen ile Logos arasındaki yakın ilişki çözümlenir. Fenomenon, kendini gösterme, Logos, açığa çıkarma anlamındadır. Fenomenoloji, bir şeyin kendini gösterdiği biçimiyle göstermesine olanak sağlamaktır. Kendini gösterenin ne gösterdiğine izin vermektir.

Açığa çıkarma, görünenden fenomeni açığa çıkarma, işaretlerin yorumlanması / izlenmesi ile yani hermeneutik ile olur. Böylece de Varlık’a dönülür.

**Görüngübilimsel Yorumsama
(Fenomenolojik Hermeneutik)**

- Fenomen
- Logos
- Aletheia

Varlığın anlamı → Yöntem: Fenomenoloji

↓

Kendini gösteren, kendini gösterme biçimi ile açığa çıkar.

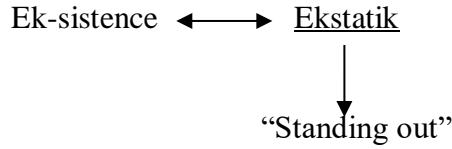
↓

Dasein’in hermeneutik’i, Dasein’i yorumlamaktır. Bu da Dasein’a ilişkin fenomenolojik yapıyı açığa çıkarır.

Heidegger, Dasein'in ne olduğunu ve ne olmadığını, negatif ve pozitif yaklaşımlar ile açıklar. Dasein'in analitiğinde, analiz edilecek olan bizim varlığımızdır. Dasein'in kendi varlığı kendisine konudur.

Dasein'in özü, varolmasında yatar; çünkü kendi var-oluşuna yönelmişliği söz konusudur. Dasein'in varlığı incelenirken, onun analitiğinin sıradan bir analiz olmadığı da gösterilir. Dasein'in varlığı kendisi için konudur. Kendi varlığına yönelmiştir. Varolma sürecindedir; tamamlanmış değildir. Dasein bir tarafta, Varlık bir tarafta değildir. Olmak, Dasein'in varlığıdır. Dasein'in özü, kendi varlığına yönelmişliğinde/var-oluşunda yatar.

Sadece Dasein'in var-oluş süreci vardır. Böylece, diğer şeylerden ayrılır. Onun varlığının ögeleri var-oluşaldırlar. Diğer şeylerin ögeleri ise kategoriktirler. Dasein'in var-oluşu "varoluşçalar"dan oluşur. Örneğin anlamak, varoluşçadır; ağırlık ise kategoridir. Şeylere ilişkin çözümleme ile Dasein'in analitiği bu nedenle farklıdır. Sadece Dasein'in varlığı kendisine konudur. Dasein, kendi varlığının dışında değildir, kendi varlığının dışına taşan bir yapısı vardır.

Dasein, bu yapısı ile her zaman 'benim' olandır. Genel bir insandan söz edilemez. Tek tek Dasein'lar olarak, bizim varlıklarımız bize konudur.

- **Otantik (Ben-özgü)** → "Varlığım ne ise oyum" farkındalığı
- **İnotantik**

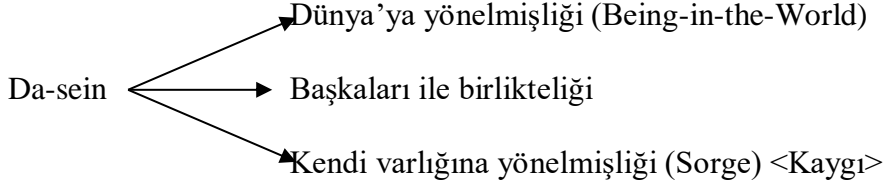
Kendi varlığına doğru olup, kendi varlığının nasıl bir olanaklılık sergilediğine ilişkin farkındalık ile yaşamak, otantik yaşamdır. Bu, kendi yazgısı içinde ne ise onun farkında oluştur. İnotantik ise bu farkındalığa sahip olmayıştır. Aralarında bir salınım vardır, derece farkı yoktur.

Ontik olarak çok yakın, ontolojik olarak çok uzaktan başlanır. Bu, gündelik yaşamdır. "Gündelik yaşam", etik bir niteleme değildir. Hermeneutik çözümleme, gündelik yaşamın çözümlenmesi ile başlar.

Dünyaya yönelmişliğimiz nedir?

In-der-Welt-Sein (Being-in-the-World) / Dünya-içinde-olmak

Burada, “dünya” kavramı, Antik Yunan’daki ‘Cosmos’a benzerlik göstermektedir. Anlamlılık içindeki dünyaya üniter bir yapı olarak bakılmaktadır. Dünya, anlamlı bir bütündür. Dasein’in bir yönelmişliği vardır:

“In-der-Welt-Sein”

Kategorik “in”: Nesnelerin fiziksel olarak bir arada oluşu.

Ontolojik “in”: Fiziksel olandan farklı olarak, Dünya’da oluşun bütünselliğidir. Diğer şeylerle birliktelik ya da uzamda yer işgal etmek değildir. Etkin olarak Dünya’da hayat sürüştür. “Burada” kendini bulmasıdır. Biz, Dünyada bulunuş olarak var olmaktadır.

Dünyada bulunmak, ‘Dünya’ bir yerde, Dasein bunun içinde biçiminde anlaşılmalıdır. Pratik/kılgısal etkinlik ile dünyaya yönelmişizdir ve her şey bizim için olanak olarak vardır. Burada, Husserl’in parantezi açılmaktadır. Dünya-içinde-olma dışında bir varlığımız yoktur. Bu, ilişkiler içerisinde absorbe olmak söz konusudur. Dünyada bizim varoluşumuzun varoluşçası uzamsal / kategorik değildir; dünyada oluş, bütünsellik ile anlaşılır. Şeyler yanyana olamazlar, oysa biz(Dasein) şeylerle karşılaşırız. Bu anlamda iki şeyin yan yana olması da mümkün değildir.

Dünya, bir anlamadır. Her şey birbirine göndermede bulunan, sonunda da benim varlığıma (Dasein’a) göndermede bulunan bir bütünselliktir. Bu durumun koşulu, ‘ben’ dir. Dünyada bulunmak, bizim yazgımızdır. Bu, dünyada bir ilgi ile yönelmişlik içinde bulunmaktır. Biz ve dünya ayrı şeyler değildirler; birbirlerinden kopuk, ilintisiz veya ilişkisi sonradan kurulmuş şeyler değildirler. Dünyada bütünsellik olarak varızdır: “Ich bin” [“birlikte” olmanın ontolojik kökenini yansıtır.]

Kartezyen bir dünya değildir; ‘ben’ ve ‘dünya’ ayrı tözler değildirler. Bilgi, bir iç süreç ve deneyimdir. Öznel bir sürecin sonundaki bir ürünün nesne ile buluşması problemi, dünya-

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 403 – Çağdaş Felsefe I

içinde-olma modu ile aşılır. Dünya-içinde-olmak biçiminde varolmak, bilgi problemini ortadan kaldırır. Bir nesneyi bilmek, bilenin zihnindeki imge ile şeyin birbirine eşitlenmesi olarak kabul edildiğinde, bu problem ortaya çıkmaktadır. Bu, özne-nesne ayrımı, dünya-içinde-olma ile aşılır. Bu nedenle, özne kavramı yerine Dasein kullanılır. Dünyayı bilmek, bizim dünyadan koparak yaptığımız bir şey anlamına gelmez. Bilgi, kökensel bir sorun değildir. Pragma'dan Theoria'ya yükselmek, önce gündelik yaşamdaki anlamlandırmalar ile başlar. Bu anlamlandırmalar, birincil olarak bilmektir. İkincil bilme buna dayalıdır. Dünyayı bilme modumuz kökensel olarak pratik ilgi ve yöneliş ile dünya-içinde-bulunuşumuzdur. Her şey, benim yönelmişliğimde anlam kazanan ve kendini o anlam ile açan bir özelliğindedir.

Dünya, şeylerin toplamı değildir [=Wittgenstein]. Aynı zamanda bu şeylerin toplamından da oluşmamıştır. Dünya fenomeni daha açıklayıcıdır. Yöneldiğimiz şey, bir "şey" olarak değil, kendi hakikatini o yönelmişlik içinde açan bir anlam olarak varolur.